(JOBGUJ .COM)

<u>ભારતની ભૂગોળ</u>

ભારતની નદીઓ

નદી	ઉદગમ	અંત/સંગમ	લંબાઈ	સંબંધિત રાજયો	કિનારા પર શહેર
સિંધુ	સનોખ્વાબ ગ્લેશિયર માનસરોવર પાસે, તિબ્બત	અરબ સાગર, કરાચી	**2880** **790** (ભારત)	જમ્મુ કશ્મીર	લેહ
જેલમ	શેષનાગ સરોવર, કશ્મીર	ચિનાબ નદીમાં	**724**	જમ્મુ કશ્મીર	શ્રીનગર
ચિનાબ	બારાલાચાલા ગેટ, હિમાચલપ્રદેશ	ઝેલમ નદીમાં	**1180**	હિમાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ કશ્મીર	
રાવી	વ્યાસકુંડ, હિમાચલપ્રદેશ	ચિનાબ નદીમાં	**725**	હિમાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ કશ્મીર, પંજાબ	ચંબા
બિયાસ	રોહતાંગ પાસ નજીક, હિમાલચ	સતલજમાં	**470**	હિમાચલ પ્રદેશ, પંજાબ	
સતલજ	રાકાસ સરોવર, માનસરોવર, નજીક તિબ્બત	ચિનાબ નદી	**1500** **1050** (ભારત)	હિમાચલ પ્રદેશ પંજાબ	લુધિયાના, ફિરોજપુર
ગંગા	ગંગોત્રી, ઉત્તરાખંડ	બંગાળાની ખાડી, બાંગ્લાદેશ	**2501** (ભારત)	ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર, પિશ્ચમ બંગાળ	હરિદ્વાર, કાનપુર, અલ્હાબાદ, વારાણસી, પટના, ભાગલપુર, કોલકાતા (હુગલી)
યમુના	યમનોત્રી, ઉત્તરાખંડ	ગંગાનદી (અલ્હાબાદ)	**1375**	ઉત્તરાખંડ, દિલ્લી, ઉત્તર પ્રદેશ	દિલ્લી, આગ્રા, મથુરા
ચંબલ	મઉ, મધ્યપ્રદેશ	યમુના નદી (ઈટાવા પાસે)	**1050**	મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન, ઉત્તર પ્રદેશ	
ઘાઘરા (સરયુ)	ગુર્લ મન્ડોતા, માનસરોવર પો	ગંગા નદી (છાપરા પાસે)	**1080**	ઉત્તર પ્રદેશ	અયોધ્યા
રામગંગા	નૈનીતાલ પાસે, ઉત્તરખંડ	ગંગા નદી (કનૌજ પાસે)	**590**	ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પ્રદેશ	
શારદા	મિલામ ગ્લેશિયર,	ઘાઘરા નદી	**602**	ઉત્તરાખંડ,	

(JOBGUJ .COM)

(કાલી)	ઉત્તરાખંડ	(બહેરામઘાટ)		ઉત્તરપ્રદેશ	
ગડક	ધવલગિરિ પાસે, નેપાળ	ગંગા નદી (પટના પાસે)	**425** (ભારત)	ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર	
કોસી	મા. એવરેસ્ટ પાસે, ગોસાઈ થાન	ગંગાનદી ભાગલપુર પાસે	**730**	બિહાર	
બેતવા	વિધ્યાચળ (રાયસેન) મધ્યપ્રદેશ	યમુના નદી (હમીરપુરી)	**480**	મધ્યપ્રદેશ ઉત્તર પ્રદેશ	સાંચી
કેન	કૈમુર પહાડીઓ, સતના, મધ્યપ્રદેશ	યમુના નદી (બાંદા)	**360**	મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ	બાંદા
શોણ	અમરકંટક (છતીસગઢ)	ગંગાનદી (પટના)	**784**	મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર	
દામોદર	પલામુ, ઝારખંડ	હુગલીનદી (ફુલટા)	**541**	ઝારખંડ પ.બંગાળા	દુર્ગાપુર ધનબાગ
બ્રહ્મપુત્રા	ચીમાયુયુગ ગ્લેશિયર, માનસરોવર પાસે, તિબ્બત	પદ્મા નદી બાંગલાદેશમાં	**2900** **1346** (ભારત)	અસમ, અરૂણાચલ પ્રદેશ	દિબ્રુગઢ, ગૌહાટી
ગોદાવરી	ત્ર્યબંક (નાસિક)	કાકીનાડા પાસે, બંગાળાની ખાંડી	**1465**	મહારાષ્ટ્ર, તેલંગણા, આંધ્રપ્રદેશ	નાસિક
કૃષ્ણા	મહાબળેશ્વર પાસે	મછલીપટ્ટનમ પાસે, બંગાળાની ખાડી	**1400**	મહારાષ્ટ્ર, કર્ણાકટ, આંધ્રપ્રદેશ, તેલંગણા	સતારા, વિજયવાડા
નર્મદા	અમરકંટક	ભરૂચ પાસે, ખંભાયનો અખાત	**1310**	મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત	ભરૂચ, જબલપુર
મહાનદી	દંડકારણ્ય, છતીસગઢ	કટક પાસે, બંગાળની ખાડી	**857**	છતીસગઢ, ઓરિસ્સા	કટક
કાવેરી	બ્રહ્મગિરિ ટેકરીઓ કર્ણાટક	તાંજોર પાસે, બંગાળાની ખાડી	**800**	કર્ણાટક, તમિલનાડુ	મૈસુર, ત્રિચુરાપલ્લી
તાપી	મહાદેવની ટેકરીઓ, બેતુલ, મધ્યપ્રદેશ	સુરત પાસે, ખંભાતનો અખાત	**724**	મધ્યપ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર, ગુજરાત	સુરત
તુંગભદ્રા	કેન્દ્રેમુખ પર્વત પાસે, તુંગા અને ભદ્રા બે નદીઓ સ્વરૂપે (કર્ણાટક)	ગોદાવરી નદી (કુર્નુલ પાસે)	**640**	કર્ણાટક, તેલંગણા, આંધ્રપ્રદેશ	કુર્નુલ, હરીહર

(JOBGUJ .COM)

પેન્નાર	નંદીદુર્ગની ટેકરીઓ કર્ણાટક	નેલ્લોર પાસે, બંગાળાની ખાડી	**597**	કર્ણાટક, આંધ્રપ્રદેશ	
સુવર્ણ રેખા	છોટાનાગપુર ઉચ્ચપ્રદેશ રાંચી પાસે	ઓરિસ્સામાં, બંગાળાની ખાડી	**400**	ઝારખંડ, પશ્ચિમ બંગાળા, ઓરિસ્સા	રાંચી
મહી	વિધ્યાપર્વતમાળા, ધાર, મધ્યપ્રદેશ	ખંભાત પાસે ખંભાતનો અખાત	**585**	મધ્યપ્રદેશ રાજસ્થાન, ગુજરાત	
સાબરમતી	અરવલ્લી, ઉદયપુર	ખંભાતનો અખાત	**371**	રાજસ્થાન, ગુજરાત	અમદાવાદ
લૂણી	અરવલ્લી, અજમેર પાસે	થરના રણમાં સમાયજાય છે.	**320**	રાજસ્થાન	
વૈગઈ	કોર્ડમમની ટેકરીઓ	રામનાથપુરમ પાસે (તમિલનાડુ) બંગાળાની ખાડી	**288**	તમિલનાડુ	મદુરાઈ

- કર્ણાકટમાં શિમોગા જિલ્લામાં શેરાવતી નદી પર ગેરસપ્પા (જોગ)નો ધોધ આવેલો છે. જેની ઉંચાઈ **253** મીટર છે જે ભારતનો સૌથી ઊંચો ધોધ છે તેને મહાત્મા ગાંધી ધોધ પણ કહે છે.
- કર્ણાકટમાં મૈસૂર પાસે કાવેરી નદી શિવસમુદ્રમ ધોધ આવેલો છે બીજો સૌથી મોટો ધોધ છે.
- નર્મદા નદી પર મધ્યપ્રદેશમાં ભેડાઘાટ પાસે ધૂઆંધાર ધોધ આવેલો છે. તેને કપિલધારા પણ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન–૪

- ભારતમાં કુલ ૭ કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો છે. કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને તેની રાજધાની અહી આપવામાં આવ્યા છે.

૧. અંદમાન–નિકોબાર–પોર્ટ બ્લેયર

૨. ચંડીગઢ–ચંડીગઢ

૩. દમણ અને દીવ–દમણ

૪. દાદરા અને નગરહવેલી–સેલવાસ

૫. પુંડુચેરી–પુંડુચેરી મલયાલમ

૬. લક્ષદ્વીપ–કવરતી

૭. દિલ્લી–દિલ્લી (રાષ્ટ્રીય રાજધાની પદેશ)

પ્રશ્ન–૫

- ભારતમાં લિગ્નાઈટનો સૌથી વધારે જથ્થો ગુજરાત રાજયમાં છે અન્ય ખનિજ સંપતિ અને તેના પ્રમુખ ઉત્પાદક રાજયો વિશે નીચે જણાવેલ છે.

  –લોંખડ–કર્ણાટક ચાંદી–રાજસ્થાન

  – મેંગેનીઝ–ઓરિસ્સા ક્રોમાઈટ–ઓરિસ્સા

  – અબરખ–આંધ્રપ્રદેશ એસ્બેટોસ–રાજસ્થાન

  યુરેનિયમ–ઝારખંડ

  – સીસું–રાજસ્થાન હીરો–મધ્યપ્રદેશ

  – કોલસો–ઝારખંડ પેટ્રોલિયમ–આસામ

- લોંખડના ચાર પ્રકાર છે (૧) હિમેટાઈટ (૨) મેગ્નેટાઈટ (૩) લિમોટાઈટ (૪) સિડેટાઈટ. હિમેટાઈટ એ સૌથી ઉચ્ચ કોટીનું લોખંડ છે.
- અબરખનો મુખ્યત્વે ઉપયોગ વિદ્યુત ઉદ્યોગોમાં થાય છે. ભારત અબરખનો સૌથી મોટો ઉત્પાદક અને નિકાસકાર છે.
- તાંબાને જસત સાથે મિશ્રણ કરવાથી પીતળ અન ટિન સાથે મિશ્રણ કરવાથી કાંસુ બને છે.
- બોક્સાઈટ એલ્યુમિનિયમની કાચી ધાતુ છે. જેમાં હાઈડ્રેટેડ એલ્યુમિનિયમ ઓક્સાઈડ હોય છે.
- સીસુ મુકત રીતે મળતુ નથી. તેની ધાતુ ખનિજ ગેલેના છે.
- સોનાની મુખ્ય ત્રણ ખાણો છે (૧) કોલાર (કર્ણાટક) (૨) હુટ્ટી(કર્ણાટક) (૩) રામગિરિ (આંધ્રપ્રદેશ) કોલાર ખાણ સૌથી જૂની ખાણ છે. નદીની રેતીમાથી અથવા નિક્ષેપોમાંથી પ્રાપ્ત સોનાને પ્લેસર સોનું કહે છે. ભારતમાં ઉત્પાદીત સોનાનું લગભગ ૯૦ % કર્ણાટરમાંથી મળી આવે છે.
- ઉદયપુરની જવારખાણ ચાંદીની સૌથી મોટી ઉત્પાદક છે.
- ટંગસ્ટન તીવ્ર કઠોર ખનિજ છે.
- ડોલોમાઈટ એક પ્રકારનો ચૂના પથ્થર છે જેમાં મેગ્નેશિયમનું પ્રમાણ ૧૦ % હોય છે.
- એસ્બેટોસ એક કિંમતી ખનિજ છે. કારણ કે તે રેસાદાર સંરચના ધરાવે છે અને આગ પ્રતિરોધક ક્ષમતા ધરાવે છે.
- યુરેનિયમનું સૌથી મોટું ઉત્પાદન રાજય ઝારખંડ છે. ઝારખંડમાં જાદુઘોડા, હજારીબાગ, સિંહભૂમિ પ્રસિદ્ધ ખાણોછે.
- થોરીયમ મોનોજાઈટ રેતીમાંથી પ્રાપ્ત થાય છે. જે કેરળમા મળી આવે છે.
- મધ્યપદેશની પન્નાની ખાણો દેશમાં હિરા માટે પ્રસિદ્ધ છે.
- કોલસાના મુખ્ય ચાર પ્રકાર છે.

  (૧) એન્થ્રેસાઈટ–૯૦થી ૯૫ ટકા કાર્બનનું પ્રમાણ, સૌથી ઉચ્ચ કોટીનો કોલસો છે.

  (૨) બિટુમિનસ–૮૦ થી ૮૫ ટકા કાર્બનનું પ્રમાણ(કાળો કોલોસો)

  (૩) લિગ્નાઈટ–૬૦ થી ૬૫ ટકા કાર્બનનું પ્રમાણ(ભૂરો કોલસો)

(૪) પીટ–૪૦ ટકાથી ઓછુ કાર્બનનુ પ્રમાણ

- ઝારખંડમાં ઝરીયા, હજારી બાગ, બોકારો, હાલ્ટનગંજ, રામગઢ અને ધનબાદ કોલસાના ભંડારો ધરાવે છે. પશ્ચિમ બંગાળમાં રાણીગંજમાં કોલસાની ખાણો છે. તમિલનાડુના નેપવેલીમાં લિગ્નાઈટનો સૌથી મોટો ભંડાર છે. ગુજરાતના પાંધ્રો(કચ્છ)મા લિગ્નાઈટનો ભંડાર છે. ઝરીયા ભારતની સૌથી મોટી કોલસાની ખાણ છે. કોલસાને કાળો હીરો કહેવામા આવે છે. કોલસો જળકૃત ખડકોમાંથી મળી આવે છે.
- ભારતનો પ્રથમ ખનિજ તેલનો કુવો આસામ ખાતે દિગ્બોઈમાં આવેલો છે.

– ભારતના મુખ્ય ખનિજ તેલ ક્ષેત્રોઃ–

– <u>બોમ્બે હાઈ</u>

  - દેશના કુલ તેલ ઉત્પાદનનું ૬૫ ટકા ઉત્પાદન અહી થાય છે. આ તેલ ક્ષેત્રમાં ઉત્પાદનની શરૂઆત ૧૯૭૬થી થઈ છે. તેલ કાઢવાનું કાર્ય સાગર સમ્રાટ નામના વિશાળ જહાજમાંથી કરવામા આવે છે.

– <u>ગુજરાત</u>

  - ગુજરાતમાં સૌ પ્રથમ ૧૯૫૮મા લૂણેજ ખાતે(ખંભાત) ખનીજતેલ મળી આવ્યું.

– અસમ

– દિગ્બોઈ, નાહરકટિયા તેલ ક્ષેત્ર

– કુદરતી ગેસનો સૌથી મોટો ભંડાર બોમ્બ હાઈમાં આવેલ છે.

પ્રશ્ન–૬

  - કર્ણાટકમાં શિમોગા જિલ્લામાં શેરાવતી નદી પર ગેરસપ્પા(જોગ)નો ધોધ આવેલ છે. જેની ઉંચાર ૨૫૩ મીટર છે જે ભારતનો સૌથી ઉંચો ધોધ છે તેને મહાત્માગાંધી ધોધ પણ કહે છે.
  - કર્ણાટકમા મૈસૂર પાસે કાવેરી નદી પર શિવસમુદ્રમ ધોધ આવેલો છે જે બીજો સૌથી મોટો ધોધ છે.
  - નર્મદા નદી પર મધ્યપ્રદશમા ભેડાઘાટ પાસે ધૂંઆધાર ધોધ આવેલો છે તેને કપિલધારા પણ કહેવાય છે.

પ્રશ્ન–૭

- ભારતમાં સૌથી વધારે કાજુનું ઉત્પાદન કેરળ રાજયમાં થાય છે. અન્ય પાકો અને તેનુ સૌથી વધુ ઉત્પાદન કરતા રાજયો નીચે મુજબ છે.

– ચોખા–પ.બંગાળ	મગફળી–ગુજરાત
– ઘઉ–ઉત્તરપ્રદેશ	ચા–આસામ
– બાજરો–આંધ્રપ્રદેશ	કોફી–કર્ણાટક
– જવ–ઉત્તરપ્રદેશ	તમાકુ–આંધપ્રદેશ
– ચણા–ઉત્તરપ્રદેશ	શેરડી–ઉત્તરપ્રદેશ
– મકાઈ–ઉત્તરપ્રદેશ	કપાસ–ગુજરાત

(JOBGUJ .COM)

– શણ–પ.બંગાળ સોપારી–કર્ણાટક

– રબર–કેરળ કાજુ–કેરળ

– કાળું મરચું–કેરળ રેશમ–કર્ણાટક

– લાલ મરચુ–આંધ્રપ્રદેશ દ્રાક્ષ–કર્ણાટક

– એલચી–કેરળ કેરી–ઉત્તરપ્રદેશ

– હળદર–તેલગંણા

પ્રશ્ન–૧૦

કોંકણી ગોવા રાજયની રાજભાષા છે. અન્ય રાજયોની રાજભાષા નીચે મુજબ છે.

– અરુણાચલપ્રદેશ–અંગ્રેજી તેલગંણા–તેલુગુ, ઉર્દૂ

– અસમ–અસમિયા,બોડો ત્રિપુરા–બાંગ્લા

– આંધ્રપ્રદેશ–તેલુગુ, ઉર્દૂ નાગાલેન્ડ–અંગ્રેજી,હિન્દુ

– ઓડિસા–ઓડિયા પ.બંગાળ–બાંગ્લા,નેપાળી

– ઉત્તરપ્રદેશ–હિન્દુ,ઉર્દૂ પંજાબ–પંજાબી

– ઉતરાખંડ– હિન્દુ,અંગ્રેજી, ગઢવાલી, કુમાઉની બિહાર–હિન્દી

મણિપુર–મણિપુરી

– કર્ણાટક–કન્નડ મધ્યપ્રદેશ–મરાઠી

– કેરળ–મલયાલમ મહારાષ્ટ્ર–મરાઠી

– ગુજરાત–ગુજરાતી મિઝોરમ–અંગ્રેજી

– ગોવા–કોંકણી મેઘાલય–અંગ્રેજી

– છતીસગઢ–હિન્દી રાજસ્થાન–હિન્દી

– જમ્મુ–કશ્મીર–કશ્મીરી સિકિકમ–લેપસા, નેપાલી, ભૂરિયા

– ઝારખંડ–હિન્દી હરિયાણા–હિન્દી

– તમિલનાડુ–તમિલ હિ.પ્રદેશ–હિન્દી પહાડી

પ્રશ્ન–૧૨

- વિશ્વનો બીજા નંબરનો સૌથી ઉંચો બંધ ભાખરાનાગલ પરિયોજના છે.
- પંજાબ, હરિયાણા, રાજસ્થાન, હિમાચલપ્રદેશનની સંયુક્ત યોજના છે. ભાખડા નાગલ બંધ સતલજ નદી પર બાંધવામા આવેલો છે. તે ભારતનો સૌથી ઉચો બંધ છ. તેના દ્વારા ગોવિંદ સાગર સરોવરની રચના થઈ છે. જે ભારતનું સૌથી મોટું કૃત્રિમ સરોવર છે. જે હિમાલય પ્રદેશમાં સ્થિત છે.

(JOBGUJ .COM)

પ્રશ્ન–૧૮

- ચિલ્કા સરોવર ભારતનુ સૌથી મોટુ ં તટીય અને ખારા પાણીનુ ં સરોવર છે.
- વુલર સરોવર ભારતન ં સૌથી મોટુ ં મીઠા પાણીનુ સરોવર છે.
- ચોલામુ સરોવર(સિકિક્મ) ભારતનુ ં સૌથી ઉંચાઈ પર સ્થિત સરોવર છે.
- લોનાર સરોવર(બુલ ઢાના, મહારાષ્ટ્ર) જવાળામુખી ઉદ્દગમથી બનેલુ છે.

– ભારતના મુખ્ય સરોવર

- સાંભર, પુષ્કર, ઢેબર, નખી–રાજસ્થાન
- વુલર,દાલ,પોનગો ંગ સો–જમ્મુ કશ્મીર
- નૈનીતાલ, ભીમતાલ–હિમાચલ પ્રદેશ
- કોલેરૂ પુલિટન–આ ંધ્રપ્રદેશ
- હુશેનસાગર,ઓસ્માનસાગર–તેલ ંગણા
- લોનાર, શિવાજી સાગર(કોટાના)–મહારાષ્ટ્ર
- ચિલ્કા–ઓરિસ્સા
- વેમ્બનાદ કપાલ, અષ્ટમુદી–કેરળ
- કુલ્હર–ઉત્તરપદેશ
- લોકટક–મણિપુર
- સુક્ના–ચ ંદીગઢ

પ્રશ્ન–૨૧

- કર્કવૃત્ત ભારતના મધ્યમા ંથી આઠ રાજ્યોમા ંથી પસાર થાય છે. (ગુજરાત, રાજસ્થાન, મધ્યપ્રદેશ, છતીસગ ઢ, ઝારખ ંડ, પશ્ચિમ બ ંગાળ, ત્રિપુરા, મિઝોરમ)

પ્રશ્ન–૨૨

- સૌથી મોટુ રાજય(ક્ષેત્રફળની દ્રષ્ટિએ) – રાજસ્થાન(૩૪૨૨૩૯ વર્ગ કિ.મી.)
- સૌથી નાનુ ં રાજય(ક્ષેત્રફળની દ્રષ્ટિએ)–ગોવા(૩૭૦૨ વર્ગ કિ.મી.)

પ્રશ્ન–૨૫

- ડુરન્ડ રેખા ૧૯૮૬મા ં તત્કાલીન ભારત અને અફઘાનિસ્તાન વચ્ચે નિર્ધારીત થઈ હતી હાલમા ં આ રેખા પાકિસ્તાન અને અફઘાનિસ્તાન વચ્ચે સ્થિત છે.
- ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેની સરહદ રેડ કિલક રેખા તરીકે ઓળખાય છે.
- ભારત ચીન સરહદ મેકમોહન રેખા કહેવાય છે.

(JOBGUJ .COM)

પ્રશ્ન–૨૮

- ઈમ્ફાલ મણિપુર રાજયની રાજધાની છે
- અરૂણાચલપ્રદેશ–ઈટાનગર નાગાલેન્ડ–કોહિમા
- અસમ–દિસપુર મિઝોરમ–આઈઝોલ
- ત્રિપુરા–અગરતલા મેઘાલય–શિલો ંગ

સિકિકમ–ગ ંગટોક

પ્રશ્ન–૩૨

- લક્ષદ્વીપ અરબ સાગરમા ં આવેલો છે જેમા કુલ ૩૮ દ્વીપ છે આ બધા દ્વીપો પરવાળાના ખડકોના બનેલા છે. મિનીકોય લક્ષદ્વીપનો સૌથી મોટો દ્વીપ છે. ટ્રેડ એ સૌથી નાનો દ્વીપ છે.

પ્રશ્ન–૩૬

- સૌથી મોટો કેન્દ્રશાસિતપ્રદ ેશ (ક્ષેત્રફળની દ્રષ્ટિએ) અ ંદામાન–નિકોબાર ટાપુઓ.
- સૌથી નાનો કેન્દ્રશાસિતપ્રદેશ (ક્ષેત્રફળ અને વસ્તીની દ્રષ્ટિએ)–લક્ષદ્વીપ
- સૌથી મોટો કેન્દ્રશાસિતપ્રદેશ (વસ્તીની દ્રષ્ટીએ)–દિલ્હી

પ્રશ્ન–૪૭

– ગંગાનદી(૮, ૬૧, ૪૦૪ વર્ગ કિ.મી.)

- ગંગાનદી, ઉતરાખ ંડના ઉત્તરકાશી જિલ્લામા ં ગંગોત્રી ગ્લેશિયરમા ંથી ભાગીરથ ી અને અલકન ંદા અમે બે નદી સ્વરૂપે મળે છે. દેવપ્રયાગ પાસે આ બ ંનેનું સંગમ થાય છે અને ત્યારપછી સ ંયુકત ધારા ગ ંગા નામે ઓળખાય છે.
- ગંગાનદી પ.બગાળમા ં પ્રવેશી ત્યા ંથી બે શાખામા ં વિભાજીત થાય છે. એક શાખા પ.બ ંગાળમાં વહીને બ ંગાળની ખાડીમા મળે છે. જે ભાગીરથી હુગલી નામે ઓળખાય છે. બીજી શાખા (મુખ્યા શાખા) બા ંગ્લાદેશમા પ્રવેશી પદમા નામે ઓળખાય છે. ગંગા બ્રહમપુત્રાના બેસિને બા ંગ્લાદેશ અને પ.બ ંગાળમાં વિશ્વના સૌથી મોટા મુખત્રિકોણ પ્રદેશ (ડેલ્ટા)નુ ં નિર્માણ કર્યુ છે. જેને સ ુંદરવન ડેલ્ટા કહે છે.
- ગંગાની સહાયક નદીઓ, યમુના, ચ ંબલ, બેતવા, કેન, ઘાઘરા, કો સી, રામગ ંગા, ગોમતી, શારદા, શોણ, દામોદર

પ્રશ્ન–૫૧

- બનાસ નદી ઉત્તર ગુજરાતની સૌથી લા ંભી નદી છે.
- રાજસ્થાનના શિહોરી જિલ્લાના ઉદેપુરની ટેકરીઓના શિરણવાના ડુ ંગરમાંથી નીકળી બનાસકા ંઠા જિલ્લામા ં ડીસા અને પાલનપુર પાસેથી વહી વારાહી અને સા ંતલપુર એમ બે ફા ંટામા કચ્છના નાના રણમા ં સમાય છે તેની મુખ્ય બે સહાયક નદીઓ સીપુ અને બાલારામ છે.

પ્રશ્ન–૫૮

(JOBGUJ .COM)

- કાજીરંગા અભયારણય આસામમા આવેલુ છે. ભારતના મુખ્ય રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને અભયારણ્યો નીચે મુજબ છે.

ભારતના મુખ્ય રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન અને અભયારણ્ય

રાજય	રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન	રાજય	રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
ગુજરાત	ગિર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન કાળીયાર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન વાસદા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન મરીન રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન	જમ્મુ કાશ્મીર	સલીમ અલી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, શ્રીનગર કિસતવાર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, હેમિસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
કર્ણાટક	બાંદીપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કુન્દ્રમુક રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, સાઈલેન્ટ વેલી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, બનેર ઘટ્ટા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ભદ્રા અભ યારણ્ય, નાગર હોલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન	તેલંગણા/ આંધ્રપ્રદેશ	કાસુબ્રહમાનદ રેડ્ડી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મરુગાર્વાન રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મહાવીર હરિના વનસ્થલી રા.ઉ., નાગાર્જુનસાગર ટાઈગર રિઝર્વ, શ્રી વેકેટેશ્વર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (આ ંધ્રપ્રદેશ)
મધ્યપ્રદેશ	બાંદવગઢ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કાન્હા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, પંચમઢી અભ્યારણય, પન્ના ટાઈગર રિઝર્વ, સાતપૂડા ટાઈગર રિઝર્વ, પેંચ રા.ઉ (મધ્યપ્રદેશ–મહારાષ્ટ્ર), માધવ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, રાતાપાની ટાઈગર રિઝર્વ	મહારાષ્ટ્ર	સંજય ગાંધી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, બોરીવલી ચંદોલી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, પેંચ રા.ઉ. (મધ્યપ્રદેશ–મહારાષ્ટ્ર), ગુગામલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મલઘાટ ટાઈગર રિઝર્વ, તાડોબા ટાઈગર રિઝર્વ–અંધેરી
રાજસ્થાન	રણથંભોર અભ્યારણ્ય, ઘાના પક્ષી વિહાર, મરુસ્થલીય રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કેવલાદેવ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, દરાંહ રાષ્ટ્રીય ઉદાન	તમિલનાડુ	ઈન્દિરા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગલ્ફ ઓફ મન્નાર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગિન્ડી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મદુમ લઈ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મુંડન થુરિયા–કાલાકડ ટાઈગર રિઝર્વ
હરીયાણા	સુલ્તાનપુર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન(પક્ષી)	ગોવા	મોલેમ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
ઉત્તરપ્રદેશ	દુધવા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ચંદ્રપ્રભા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, પીલીભીત ટાઈગર રિઝર્વ, નવાબગંજ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કેમ્પવેલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન	અસમ	કાજીરંગા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, માનસ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ઓરાંગ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, નામોરી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
ઉતરાખંડ	જીમ કોર્બેટ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગંગોત્રી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, નંદાદેવી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, ગોવિંદ પશુવિહાર	પશ્ચિમ બંગાળ	સુંદરવન રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, બકશા ટાઈગર રિઝર્વ, ગોરુમારા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન
હિમાચલ	બૃહદ હિમાલય, રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન,	ઓરિસ્સા	સિમલીપાલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન,

(JOBGUJ .COM)

પ્રદેશ	પિનવેલી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, રાજાજી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન		ભિતર કણિકા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, સુતાબેટા ટાઈગર રિઝર્વ
મણિપુર	સિરોહી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, કૈબુલ લામજાઓ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન	કેરળ	પેરીયાર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન, મથિકત્નમ શોલા રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન

<u>પ્રશ્ન–૮૫</u>

- કંડલા એ ભારતનું એકમાત્ર 'મુક્ત વ્યાપાર ક્ષેત્ર (**FTZ**–ફ્રી–ટ્રેડ–ઝોન) છે. કંડલાના ૨૮૩ હેક્ટરના વિસ્તારને મુક્ત વેપાર ક્ષેત્ર જાહેર કરવામાં આવ્યુ છે. ઈ.સ. ૧૯૬૫માં કંડલાને ભારતનુ સૌ પ્રથમ "સેઝ" જાહેર કરવામાં આવ્યુ હતુ.

<u>પ્રશ્ન–૮૬</u>

- બાંધવગઢ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન મધ્યપ્રદેશ રાજયમાં આવેલુ છે.
- ભારતનાં પ્રથમ રાષ્ટ્ર્ય ઉદ્યાન જીમ કાર્બેટ (ઉતરાખંડ) છે ભારતમાં સૌથી વધુ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન મધ્યપ્રદેશ (૧૧)માં છે તેને ટાઈગર સ્ટેટ પણ કહે છે.
- ભારતનો સૌથી મોટો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન હેમિસ છે. તે જમ્મુ કશ્મીરમાં આવેલ છે.
- ભારતનો સૌથી નાનો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન ગિન્ડી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન છે. તે ચેન્નઈ મા આવેલ છે.

<u>પ્રશ્ન–૯૩</u>

- નર્મદા નદીનું ઉદ્ગમ સ્થાન અમરકંટક છે.

<u>પ્રશ્ન–૧૦૮</u>

- ગુજરાતની ઉત્તર અને પૂર્વ સરહદે રાજસ્થાન રાજય આવેલુ છે.
- ગુજરાતની પુર્વ સરહદે મધ્યપ્રદેશ રાજય આવેલુ છે.
- ગુજરાતની દક્ષિણ–પૂર્વ અને પૂર્વ સરહદે મહારાષ્ટ રાજય આવેલુ છે.

<u>પ્રશ્ન–૧૪૮</u>

- સુતરાઉ કાપડની સૌપ્રથમ સફળ મિલ ૧૮૫૪માં મુંબઈમાં કાવસજી દાવર દ્વારા ખોલવામાં આવી હતી. સૌથી વધુ સુતરાઉ કાપડનું ઉત્પાદન મહારાષ્ટ્ર (૩૮%) અને ગુજરાત (૩૫%)માં થાય છે.
- મુંબઈ ભારતની સતુરાઉ કાપડની રાજધાની છે. મુંબઈ પછી અમદાવાદ સૌથી મોટુ સુતરાઉ કાપડનુ કેન્દ્ર છે.
- અમદાવાદને ભારતનું માન્ચેસ્ટર પણ કહે છે કાનપુરને ઉત્તર ભારતનું માન્ચેસ્ટર અને કોઈમ્બતૂરને દક્ષિણ ભારતનુ માન્ચેસ્ટર કહે છે.

<u>પ્રશ્ન–૧૫૯</u>

(JOBGUJ .COM)

- પૃથ્વી ગોળા પર દોરલી કાલ્પનિક આડી રેખાને (પશ્ચિમ પૂર્વ) અક્ષાંશવૃત્તો અને ઊભી રેખાઓને (ઉત્તર–દક્ષિણ) રેખાંશવૃત્તો કહે છે.